

ШЫН

1965 ч.
ЯНВАРЬ
31
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 25 (6044).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Өртөө 2 көп.

Өөредилге чылынын шиитпирлиг үези

Чед чылын бо сөөгү чылында коммунист тургузушкунун бүтү улаштырына чад-чаа чедикши- нерин чедип алыр дээр демиселге совет кижилер боттарынын бүтү кү- женишкенин ундурбашан, кылган ажал-херектеринин түнел- дерин шүгүмчүлүккү били-көрүп турар. Бистин республикада совет интеллигенциянын хей санын тө- лөөкчилери — улус чырымышкы- нын ажалдакчылары школаларга 1964—1965 өөредилге чылынын бирги чартынын түнелдерин үн- дүргөн соода өөредилге чылынын сөөгү шитпирлиг ийги чартыны- че кирипкен. Башкылар болгаш улус өөредилгенин ажалдакчылары бирги чарты чылда өөредилге-ки- жизилдиги ажалдакчылар байдан- дан чогуур аналитик кылар жүрү- лүт. Ол чутула болгаш харысаал- дыг херекте кылдыган чамчык ажалдакчылар чегерелештир чеп- тер болгаш шитпирлетинишкен ай- тырылар хей дээрин бирги чар- тын чылын түнелдери көргүскөн.

1963—1964 өөредилге чылынын бирги чартына деңгээрге респу- бликанын школаларына өөредилге- ниң хуузу куду болган. Нийтин- биле эртен айларда 5406 өөреникчи- лер багай демектерин алган. Чөөн- Хемчик районун база Барын-Хем- чик, Тес-Хем райондарын (Бай- Тайга болгаш Эрин биле калы) школаларында өөредилгенин шына- ыр а куу болган. Чугае Барын- Хемчик (Бай-Тайга-биле калы) школаларына бирги чартык чыл сөөдүлде өөренип турган 7795 өөр- еникчилерин 17,4 хуузу азы 1107 кижилер багай демектер алган. Эрин ортумак школага өөредилге- ниң шынары күтпө 73 хуу болган. Ак-Довурак ортумак школага чүс дөртө дөр өөреникчилер багай де- мек алган. Кымал хоорайнын шко- лаларына өөредилгенин шынары эр- тен өөредилге чылынын баштайгы чартынын 2,6 хуу куулаан. Эр- тен айларда өөредилгенин ол чыра- гайлар болза республиканын Чы- рымышкы министрствозунун, башкаларын билин бедин инсти- туттун, хоорайнын, райондарын улус өөредилге кидилтеринин, баш- кылар чөвүлелдеринин ажалынын ам-даа куу денгээлде турарына дугайын маргыш чокка херечилеп турар.

Бистин бүгү чуртубаста ышкан,

Тыва республикада улус өөредилге- ниң башкаруу шылгааракчылары, бот- тарынын школаларына болгаш кидилдигин чыгыс аай чорудула- га кылдыр каттыштырып, чыл бүрү- де чүс хуу өөредилгени чедип ал- ышкан, боттарынын өөреникчиле- рин чурумуг, чүвени утап бодалар, чүтүк-сорукут кижилер кылдыр кижизилдип билирин көргүскөн чүс- чүс башкылар бар. Оларнын чыжээ- ге «Тилеке» советтеш башкы З. Д. Сапогова, Сарыг-Септе К. С. Шимен, Тээли школарында М. С. Пр- гит, Тес-Хемин Чыргаланды шко- ланынын башкысы А. Максир, Кы- зылдың №1 школанын башкысы В. А. Гребнева болгаш өске-даа хей- хей башкыларын адал болур. Бо өө- редилге чылынын бирги чартында республикада 356 башкылар чүс хуу өөредилгени чедип алган. Оларнын байлак дуржугузын чаа-чаа баш- кылар шитпирлиг алган турар дээр ажалды башкылар коллективтери доктаамал чорудар ужураат. Уру- ларын өөредилгени болгаш кижизил- дерин бистин дээр башкылары- нын дуржугузында эң уелгил чүтүк утпас херек. Ол чүс дээр башкыларын шитпирлиг алырын уру- лар боттарынын күзөлдү, чүтүкү, бузуурал кылдыр билген турар кыл- дыр оларын кижизилдир-дир.

1964—1965 өөредилге чылында ажал хей школалар өөредилге-ки- жизилдиги ажалга эки түнел- дерин чедип алган. Оң чыжээге Туран ортумак школынын адал болур. Бо өөредилге-кижизилдиги ажалды чыгыс аай чорудула бол- тур дээр оралдажышынын ол школанын башкылар коллектив- кылып келгени болгаш кылып ту- ры билинбир. Ону бо коллектив башкылар байлап болгаш чүтүкүлдү чоруду-биле чедип ал келген. Кызыл- дын үшүк школына хоорайда эң улус школанын бирээси. Туран школанын оң токудурарын чыдагааны чок деп чүс чедип билинбир. Ынчалзажок бо коллек- тиве башкылар аразында байлап, ажалга чыгыс кижилер чүтүкүлдү чок чорук хыналдадан изерээт. Шко- ланын директору эш Беспазов бу- зурдигинин аргасын чыгарар-ду- жаар, каржы-жагаай чорук-биле соолаан. Школанын 145 өөреникчи- ги бо чарты чылда багай де- мек алган. Мынчангаш өөредилге-

кижизилдиги ажал куду денгээл- ди болганы таварылга өвөс.

Өөреникчилерин хей санын ба- гай демектер алыр эртемнери баа- ла мурукузу ышкан, математика, орус болгаш тыва дылдар болуп ту- рар. Оларын школаларда «өбөгө» эр- темнери деп адал чыгыш калган. Шынында бистин дуржугузын баш- кылары о-даа болгаш өске-даа «өбөгө» эртемнери бузуурган дөмөй аки түнелдерин чедип ап турары билинбир болгай. Ол эртемнере куду түнел оларын бергенилде өвөс, а чамдык башкыларын пед- агогика таласы-биле мергешил- беттенилде, урук бургузун ажалдыг эртерин чедип албайн, боттары- нын билин беттенип турарында. Республиканын Чырымышкы ми- нистрствозу март айда математика таласы-биле эртем-практиктик кон- ференцияны эртерин, өөредилге чылынын сөөдүлде — орус, тыва дылдарга ындж хемчеглерин чору- дарын пландаан. Ол конференция- ларны эртеринге белеткенири, бо эртемнери башкылашкынын таласы-биле школалар баш- кылар чөвүлелдери тодаргай хем- чеглерин ажаллап кылыры, бо эр- темнери таласы-биле эки түнел- дерин чедип ап турар башкылар- нын дуржугузын солдундра пед- агогика арыннарына солдундуру чутула.

Ийги чартык чылын баштайгы айы дооступ турар. Ам аркан үдөс школанын башкылар коллектив- теринин партия, комсомол, профес- сивел организацилаларын мурунла чок сорулга болза өөредилге-ки- жизилдиги ажалында чартык чылда изерээт чептерин чыдадырыне уланган тодаргай хемчеглерин алы- ры болур. Бо херекке адал-недер ко- митеттерин, хей-ниингил иде- кейлгил кижизилдиги чедип алыры чутула. Өөреникчилер ортузунга өө- редилге-кижизилдиге ажалынын хей аргаларын, ылангы өөредилгеден дооступ шактары өөреникчилерин идекейлиг кижизилдиге, күш- ажалга хандыштылып, билиглерге сонуургалын бединдирге, школалар- да комсомол баа пионер организа- циаларынын ролон болгаш ужу- дузанын улам бедик көдүрениге шын ажалдаарын ажал салгакчы- ларын коммунист кижизилдиге- ниин эрге-ажыктары негеп турар.

Март 14 — чер-чер Советтеринге сонгулда хүнү

Тыва АССР-ниң ажалчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Советинге сонгулда таласы-биле Кызыл хоорайнын сонгулда комиссиязын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

«Тыва АССР-ниң ажалчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, кы- дээ болгаш суур Советтеринге сон- гулда дугайында Дүрүмү» 34 бол- гаш 35 чүдүлдерин үндүлүш, ажалчы чоннар депутаттарынын Кы- зыл хоорай Советинге сонгулда тал- азы-биле Кызыл хоорайнын сонгулда комиссиязын хей-ниити организа- циаларынын болгаш ажалчы чон- нарын нитилелдеринин дараазында төлөөкчилери составтыг кылдыр бадылаар.

Сонгулда комиссиязын даргазы Ракса Степановна Гилемедова — Күжүт — республиканын иом үн- дүр черинин ажалдакчыларына коллективинде.

Сонгулда комиссиязын секретары Ракса Степановна Гилемедова — Күжүт — республиканын иом үн- дүр черинин ажалдакчыларына коллективинде.

Сонгулда комиссиязын кижиги- нер: Марат Шойдунович Чогу — профилелдеринин область Чөвүл- ледиге; Аниа Пантелеевна Гарбуз — Кызыл хоорайнын комсомол органи- зациязында; Надежда Константи- на Мальцева — республика типо-

графиязын ажалчыларын, ин- жер-техниктиг ажалдакчыларын, болгаш албан-хаакчыларын, Татьяна Арапчевна Намчыла — №2 школанын башкыларын болгаш ажалдакчыларын коллективинде; Мандара Николаевна Намай — Кы- зылдың лаарында жомбанын ажалчыларын, инжер-техник- тиг ажалдакчыларын болгаш ал- бан-хаакчыларын; Доржукай Ку- деркович Ооржак — «Кызыл туду»

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАН. Тыва АССР-ниң Дээди Совединин Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

1965 чылдын январь 29. Кызыл хоорай.

Тыва АССР-ниң ажалчы чоннар депутаттарынын районнар Советтеринге сонгулда таласы-биле районнарнын сонгулда комиссияларын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

«Тыва АССР-ниң ажалчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, кы- дээ болгаш суур Советтеринге сон- гулда дугайында Дүрүмү» 26, 27 чүдүлдерин үндүлүш, ажалчы чоннар депутаттарынын районнар Советтеринге сонгулдаалар

Талазы-биле районнарнын сонгулда комиссияларын хей-ниити организа- циаларын болгаш ажалчы чонна- рын нитилелдеринин дараазында төлөөкчилери составтыг кылдыр бадылаар.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Бай-Тайга район Советинге сонгулда таласы-биле районнын сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязын даргазы Василий Комбуевч Санаа — Бай- Тайганын коммунист партия органи- зациязында.

Сонгулда комиссиязын даргазын ораакчы Хертек Бопана- шевч Биче — «Тээли» совхоз- ту профилел организацилаларында.

Сонгулда комиссиязын секретары Довула Салкыновна Холаа- рах — районун херекчилер нити- лелдерин ажалчыларын болгаш ал- бан-хаакчыларын.

Сонгулда комиссиязын кижиги- нер: Ила Сергеевна Шараяна — Тээ- ли район эмнедигинин медицина

ажылдакчыларын, Чечек Дамды- чановна Салчак — «Тээли» совхоз- ту Кызыл-Даг салбырын ажал- чыларын болгаш албан-хаакчы- ларын, Ооржак Чашкагарович Шожуг-оол — «Мурнак» кы- дээ ажал-агы артелинин кижиги- неринде; Черлук-оол Анто- товч Яндара — Бай-Тал школ- азын башкыларын болгаш ажал- дакчыларын коллективинде; Саа- Кар-ооловч Шидыра — «Мал- чы» кыдээ ажал-агы артелинин кижиги-неринде; Иргит Арап- товч Седип — «Кара-Хал» колхоз- туу коммунист партия организа- циязында.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Барын-Хемчик район Советинге сонгулда таласы-биле районнын сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязын даргазы Кенден Монгушевч Ак-Кыс — Барын-Хемчик коммунист партия органи- зациязында.

Сонгулда комиссиязын даргазын ораакчы Донгак Делгеровч Бакай — район Советинин комму- нист партия организацыйында.

Сонгулда комиссиязын секретары Валентина Александровна Гу- сева — Кызыл-Мажалыктын уру- лар саз-ислинин ажалдакчыла- рында.

Сонгулда комиссиязын кижиги- нер: Зоя Петровна Окуева — Барын-Хемчик харылзаа бедиринин

ажылчыларын болгаш албан- хаакчыларын, Дырткы Санаевч Ооржак — Барын-Хемчик ком- сомол организацыйында; Галина Петровна Жуковская — «Тыва да- ду» комбинатын коммунист партия организацыйында; Иргит Успуновч Балдаа — коммунал ажал-агынын район котторанын ажалчыларын болгаш албан- хаакчыларын, Кызыл-оол Сед- демаевч Ооржак — «Болыс» кыдээ ажал-агы артелинин кижиги- неринде; Чес Дарба-Хайович Монгуш — район Советинин куус- комуун профилел организацыйы- нда.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Чөөн-Хемчик район Советинге сонгулда таласы-биле районнын сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязын даргазы Александр Ажиевна Салчак — Чөөн-Хемчик коммунист партия органи- зациязында.

Сонгулда комиссиязын даргазын ораакчы Михаил Андреевич Данилов — СЭКП райко- муун профилел организацыйында.

Сонгулда комиссиязын секретары Чочай Александровна Удубора — Чадаана район эмнедигинин меди- цина ажалдакчыларында.

Сонгулда комиссиязын кижиги- нер: Иван Андреевич Иванов — «Сүт- Хөл» совхозтун ажалчыларын, инжер-техниктиг ажалдакчыларын

болгаш албан-хаакчыларын, Вера Чүлүмновна Байлак — СЭКП- ниң XXII съездин атыг көдээ ажал-агы артелинин кижиги-неринде; Павел Ефимович Болдаренко — районун мал эмнедигинин ажалдакчыларын, Достай-оол Тайлаковч Хомагыл — Чадаанын №1 школанын башкыларын болгаш ажалдакчыларын коллективинде; Айланма Аккыр-ооловна Суге-Маадыр — районун херекчилер нитилелин ажалчыларын болгаш албан-хаакчыларын, Чондан-оол Лопсановч Донгак — милициянын район кидилдин ажалдакчыларын.

Агитатор сонгукчуларже чоруп тур

(„Правданын“ мурунуку чүүлү)

Чижээ, Сохванын Күйбешев рай- онунун сонгулда улаштырында идекейлиг ажалдап турар агитатор- ларын санынгу мушун ажал уду- ртук ажалдакчылар — партия органи- зацияларын секретары, бую- рулгенин директорлары, кидилтер начальники, инжерлер, техно- логтар кирип турар. Агитпункт бу- рузун сонгукчуларын күзөлдө келер чер, политиктиг болгаш кижизил- диги ажалды төв болдуур дээр партия райкомго сазы салып турар. Агитпунктуларын ажалдын планында чүгө лекциялар, лекте- килер номчурун өвөс, консультация- ларын, беседаларын, айтырлар бол- гаш харымал келээрлерин чорударын, уран чүлү буюмунун көргүзү- дерин, кинофильмдерин улаштырып, район Советтеринин депутаттары отчегтер кылырын, мурунчалар- би, район организацыйаларын са- дымгы, транспортту, улус өөредилге- нын, медицина хандырылганын ха- рымал турар удуручулары-биле ужуражышкынын кылырын көрүп турар.

Сехче, колхозтун бригаданын, сонгукчуларын бажынырыч чү- ну-биле баарыл? Чүну чугаалал бээр? Оларын чүж кыйгырыл? Бе- сесаларын эгээринин ырак мурун- да-ла агитатор ол бүгү айтырларын бозунга салып алыр ужураат.

Бистин агитациянын күжү — оон иделгилде, сесткилд хайныктыр келеринде болгаш тодаргайында. Агитпунктуларда чорутуун турар хемчегер ажал хепке куулап каан ышкан хандышкы чок болур болза, кижилер анал келбес. Ынчалзажок чамдык черлерде ол дугайын билбей турар. Хей-хей черлерде агитколек-

тивтерин тургузада бээр барымда- лар, агитпунктуларын ажалын шагдан бээр-ле туруп келген эрги- жерин байла-биле чыгыс аай кыл- дыр тургузуп турар чоруктарга ам- даа таварыш болур. Партия коми- теттерин чамдыктары база оларын пропаганда болгаш агитация кидил- тер агитаторларын санын болгаш оларын чоруктан беседаларын ба- рымдалары-биле кызыгаараттынар, а ажал-херекче ханалар, а ажалдыг агитациянын улаштыгы кырып турар. Агитпунктуга келер дугайында агитаторлар чүгө сонгукчуларын бажынырга чалаага билеин тардып бери-биле өйлежир чоруктар база бар.

Видеюстун Вимас аттыг механиз- миз буудурулгелерин каттыжыш- кынын чынында 65 кижилер агитко- лективтерин тургускан. Оларнын хей кезин агитация ажалын чоруда- гаа эржек чутула дуржулгалар болуп турар. Бугурулде 30 инже- нерлер бар болза-да оларын чүгө 6-ы агитаторларын даанында ки- рип турар. Парток агитаторларын чыгыс-лаа катал чыгбан, оларга сургаалдарында чаа чорупаан. Агит- пункт ам-да ажалтынмын.

Көдөзүн болгаш суурларын хей- хей черлеринде ам-даа дыка хей агитпунктулар амдыга чедир ажал- давай турар. Атай крайнын Бийск районунун муш хей сонгукчулар чурт- тал турар «Кызыл октябрь» колхоз- унда агитпунктулар «бажынын оза- байн турар болгаш хиралг, ийча даа солдунар, журналдар чок. Ынчангаш ол кезээде эш турар. Район болгаш көдээ Советтерин депутаттары кым- нары деп чүвени беин оларын

чангыс чер чуртугалар билбес. Олар сонгукчулар мурунга чыгыс-даа катал отчөт кылбаанар. Ол чүдүлдер партиянын Бийск райкомунун болгаш район Советинин куускомунун ажал- дакчыларын дүрүстөй турар. Депу- таттарынын отчөдү дээр бозууч сонгукчуларын ажал чоруду- гаа азы ууусу контролуун, күрү- нын эргелс башкарынын ажалчы чоннарын хандыкчыларын дээр- тиг хевирлеринин бирээси болур.

Сонгулда мурунун кампаниязы — партия организацыйалары шынтыг экезден. Оларын сорулгазы — чурт- тал турар черинин аай-биле сон- гукчуларын ортузунга масса-поли- тиктиг ажалды шитпирлиг экин- дери болур. Ынчангаш агитколек- тивтерин ажалын хүн бурб башка- рын, агитпунктуларын эки дерип кылдыр база оларга чорутуун ажалдар чонун өзүп турар негеле- зин харымал, солдун, хандышкылг болуун дээр хемчеглерин алыр эрге- жек чутула. Парлаага, радио, теле- видения, культура-чырымдыктын ал- бан черлери — клубтар, культураны ордулары, библиотекалар сонгулда мурунун кампаниязынгу улус ролу- ду ойнаар ужураат. Партия органи- зациялар оларын ажал-чорудулаа, зын контролга ап, сонгулдагаа бүгү сонгукчулар идекейлиг киришкен туруун дээр ажалчы чоннарын ортузунга политиктиг пропагандалын болгаш агитациянын хүн бур опера- тивтиг удурулгазын хандылар херек.

Социалист демократия бажынын озаа хөжүр турар. Ленинни партия- ны догдалар сыйы каттышкан. Бо- дунун чүртүгүн ээси совет улус сон- гулдаар хүнун коммунист тургу- зушкунун бүгү улаштырына чаа-чаа күш-ажылы чедикшилер биле уткуур дээр белеткенип турар.

УРБУНЧУЛЕР ДЕТКИП ТУРАР

«УТБА 25 чыл» совхозтун ажал-ишчилерин кыйгырып «Найрал» совхозтун Урбунде ком- мунист күш-ажыл ферманын коллективин ийи-биле деткивишкан, бо чылын сүтүн нийти чылазын 2830 центнерге чедиргеш, оң иш-

тинден 1981 центнерин күрүнеге сазарын планнаан. Татьяна Наваш- тай, Очур Байлак, Самба Чудан болгаш өске-даа саанчылар бир ийнеке онаштыр 1650—1800 кг сүтү саап алырын хулаңгеш, бот- боттарынын аразында чарышты кал-

бартканнар. Чаш бозаалар ажаа- чык Анна Хураар 50 бозаанын бирээсин-не хонукта 600 грамм немед- де декилгил кылдыр азырап тургаш ам доруктуруп өстүрерин база ху- даңгеш.

Салган сорулгазын чедип аларда олар чангызы — шүптүзү, шүптүзү — чангызы дээр кызымак ажалдаар- лар.

Комсомолчуларны быжыглан

Малын чаш төлүр менди камга- лап алгаш, нийтинин ончуун өстүр- ер сорулган Бай-Тайга районун «Бара-Хөл» колхозунун фермалары, хойду бригадалары боттарынын му- рунда салган шалыпчы ажалдап ту- рар. Төртүр хойларын коданарынче комсомолчу сакманчиктери чорут-

кан. Сагдын коданында 83, Ма- дыл-оолдунда 56 хой төрөөн. Кол- хозта нийтин-биле төрөөн 561 хой- лаан 562 хураган алдыган. Хойжу- лар бо чылын 100 хойлаан 95—100 хураганын, хой бурузун 1,9 кг дукту алыр хулаңгеш.

Ажалчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге сонгулдааларга белеткелер бүгү чуртта чоруп турар. Хоорайларда болгаш суурларда сон- гулда округтарын болгаш улашты- лар тодаргайлап, сонгулда комис- сийаларын тургузуп, чүс-чүс муш агит- пунктуларын ажалташкан.

Март 14-те совет хамаатылары Россия Федерациязынын, Украина, Белорус, Узбек, Казах, Азербайжан, Молдава, Латвия, Талжи болгаш Туркмен республикаларын ажалчы чоннар депутаттарынын крайлар, об- ластар, округтар, районнар, хоорай- лар, суурлар болгаш көдээ Советте- ринин хоорайларын болгаш суурла- рын эки кижилерин сонгулдаар. Март 21-де Грузия, Литва, Кыргыз, Армян болгаш Эстон ССР-лерге сон- гулдаалар болур.

Сонгулда кампаниязы — чурттуу аммыралында политиктиг улаш бо- луушкун. Ол дээрге Советтерин ажалынын бүгү улус көрүлдес, соци- алист демократиянын тилгелеси, оларын аммыралга канчаар сатып турарын хыналдазы-дыр.

Бистин улузуну — чурттуу бүрүн эргелг ээси, бүгү-ле байлак чоңга ха- маажыры. Коммунист партия Ленин- чин чыгыларын эдербашан, Советтерин ролон бединдирин, социалист демократияны улам ылай хөжүдө- ринин болгаш бажылаарын дугайында мога чок сазы салып тур- лар. Күрүнег эргелс башкарынын улустун кижизилгенин хевирлер сайдырагайжыл совет сонгулда сис- теманын принциптери хөжүлү тур- лар. СЭКП ТК-нын октябрь болгаш ноябрь (1964 чыл) пленумнарын шитпирлери-биле дүштүр чер-черге чангыс-ай Совет органнын тургус- кандыга Советтерин ролон болгаш салдарын бединдирин дугайында ханы сазы салышкын синдиккен.

Амгы сонгулда кампаниязы болза 1965 чылда улус ажал-агынын планын кууседирине ажалчы чонна- рын мобилизастарын, партиянын бол- гаш чазактын иштиги база даштым

Коммунист Мармажын

Серен Сыстыг-Хемниң

ышш участогунда 15 чыл

иштинде ажалдап ту-

рар. Амгы үедө ол

И. Ивановтук ышш уму

рар бригаданын сос-

тавында. Бригаданын

кежигинери чер-чер

Советтеринге сонгулда

хүнүнге чедикшииниң

умурамыр дээр, хүнде

45 кубометр ышш белет-

кээр хүлзэлгезин 50—60

кубометр кылдыр куусе-

дип турар.

ЧУРУКТА: М. Серен.

Фото: В. Лутковтук.

ТУҢНЭЛДЕР БОЛГАШ СӨРҮЛГАЛАР

Бистин чуртутууну улаунада камды-бир ажал-шты түнүндө оң чедишкенин болгаш четтес тазаларын анализире уйдургуш, тодаргай сорулгаларын кижилерин, бугуру-гелеринин, албан черлеринин болгаш хой-ниинин мурнунга салыр кай-гамчык чачыл бар. Аңаа бисти Ком-мунист партия өөредип турар.

Ычангаш 1964—1965 өөредил-ге чыныын бири чарты төгөнн билек, республиканын башкыларын өөредилге-кижиликте амылын түндүрүшкө камга солун аяс боор. Бири чарты чылда 38 муң ажал өөренкичтер багыт демек чок бол-ган, оң иштинде 1500 ажал шко-лачылар кончут эки, 8700 ажал школачылар кончут эки болгаш эки өөренкичтер. Бо чедишкенин өө-рөткөс аяс школа директор-лары, өөредилге эргекчилери база хой-хей башкылар уагы рольду ой-наа.

Тоора-Хем ортумак школазын директору А. Я. Загайнов, Бин-Хем-нин Оок школазын директору А. К. Сербенников, Туранын № 2 шко-лазын өөредилге эргекчиси Я. С. Луценко, Кызылдын № 7 шко-лазын директору Л. С. Новикова, Чөөн-Хемчиктин Ийме школазын директору К. Б. Семеев, Каа-Хем-нин Бок-Хаак школазын директо-ру Н. П. Ежов чүгө кызым уагы-тукулар, чөптүг негекчилер аяс. Олар боттарынын башкылар турар эр-темнеринге чүс хуу өөредилгени че-дин алган. Ол дээрге хей-ниинге, ада-недеге алдар, а башкыларга үлгөр болбайн канчаар!

Оларын уагы турар шко-лачынын башкылары еске-даа ола-старда, автономнун республикада, крайларда муң-мун школарда баш-кылар ышкыч, чангыс эр-текичи-дигер, оларын чүткүдү мындыг: школа, башкы бугуру өөренкичтерге эр-темнерин ундэин билгилерин бээр, школа доскан соонда өөренки-чилерин билгилерге ургучу чүткүд-дүт кылдыр өөредип. Школага өө-редилге ол дээрге бот өөредилгенин мурнуку депкижи-дир деп, оларын ышкыч көрүп турары кончут шын.

Анык ескенге билгилерин бээр-биле кады хамыктын мурнунда оларын кижилерин утуп болбас. Республиканын 360 чыгыс муңа-кыс башкылары, оң иштинде Кызыл хоорайнын Полина Ивановна Кокоре-ва, Елизавета Макаровна Чемова, Сат Шаңгыр-ооловна Дудекев, Зина-ида Павловна Ганцева, Лидия Петро-вна Берникова, Барыш-Хемчиктин Кузлар Хорби, Бай-Тайганын Даг-бы Чылаба, Каа-Хемчин Владимир Сотников, Тандынын Оюн Биче-оол, Тамара Петровна Ключникова, Улуг-Хемин О. Нурсат, Тожунун В. Аг-баан, Чөөн-Хемчиктин Сарылар Се-рен-оол, Достой-оол Ковалык, Овур-нун Достай Таракпан, Тес-Хемин А. Маланчикова, Бин-Хемин К. Ма-ларова болгаш оларын хей-хей жам-ишч өөрди боттарынын ху-лаагынын шак кынаар билин турар-лар. Оң-оң, чүс-чүс изи чүрөктөр, чангыс карактар, хулу-мүзүрүн ары-нар башкылаачыларын болгаш киж-и-дигилерин мастерлеринге өөрүшкү-зүн илереп турарын магадан хан-мас.

Төрүтүгүн бири хүнден-не аге-леш-шочкоч чылдары; назы чедиш, паспорт алыр, комсомолга кири-яр, ажалдаанын төлөдирин баштай-ла турары, шериг келириникинине баары, төрөдирин болгаш куш-ажалын байырлаалары — бо бугу дээрге шинал-ла утунмас болуш-куннар болбайн канчаар! Бо болуш-куннарга эки өөредилге-биле, куш-ажалын чедишкенин-биле ужура-жыр дээр, чангыс хүнүн, айнык азы чылдыг дургууда аяс, харыш-даа ургучу-ле — хүнден хүнге бо-

лун белеткеп, өг-бүзенин, найрал-дыг коллективинин, коммунист-иништелиин кижигүнү бугуру киж-и болганын-ча кузай. Мындг болу-заа оңу чедиш алыр белем аяс че-рек.

Маңаа комсомол болгаш пионер ор-ганизацияларынын роль үнелер чет-тинмес. Кызылдын № 2 орту-мак школазында 229 өөренкич к-жигүннерин комсомол организация-зы бар. Оң секретары Рима Норбу. Моң алаанда чугула айтырларын иштинирлеринге комсомол организа-ция башкыларга бугуру дузалак-чылар апарганнар.

Комсомолчуларын болгаш аны-ктарын идея-политиктиг кижиги-дигенин денедин бедилер сору-га-биле өөреник санында-ла поли-тиформацияны эртерип турар. Бугу дегелер болгаш чуртун иштин байданын дугайында материал-дын өөрениктер боттары чып бе-леткеш, класс уагытуучу башкы-нын башталгыч-биле кончут солун кылдыр эртерип турарлар. 9—10 класстарын өөреникчилер отряд-тарда жолатыйлап турарлар. Олар пионер амылын солуну-биле органи-застаннар. Интернационалы най-ралдыг клубунун амылын сески классчылар баштап турар. Олар пи-онер шимчээшкенин төгүзүн база өөренип турарлар. Өөредилге талазы-биле чыдын калганарга дуза кыл-дыр, азы урук үсөргө, чалгааларга уагы «дүргөн дузаламчыны бугу» ажалдап турар. Арыг-шеверин, ко-рум-чүрүмүн, өөреникчилерин идея-хеминге камчынын, силнин билдэин чурум шавы чалсарлар-да шынтыг хынап турар. Бин-Хем-нин, Каа-Хемин болгаш еске-даа районнарын комсомол, пионер ор-ганизацияларынын ажалдарында эки чиктер база-ла бар.

Устуге чедишкенин-биле че-регелештир, республиканын школа-ларынын өөредилге ажалында, шко-лачыларын коммунист дуга киж-идер керекте четтестер ам-даа хей.

Оң бир барымдаазы моон кестүр. Чартык чыл түнүндө Барыш-Хемчик, Бай-Тайга районнарында 1100, Чөөн-Хемчин 880, Тес-Хем-дин 388, Улуг-Хемдин 662 болгаш Кызыл хоорайдан 970 өөреникчи багыт өөргөн. Нияти-биле орус-дылга — 3390, Интернационал-200 ажал багыт демектер бар. Бойдуз өөреникчи, биологияга, география-га, куш-кузуттарга болгаш куш-ажал өөредилгенин багыт демектерин салып турарын башкылаачынын кошканы-биле тайылааларга чогуур. Бугу-ниинин сес чыл өө-редилгенин боттары турар талазы-биле өөредилге чыныгы баштайгы уа-гында азын хемчегер алдына-да, олар ачкынче четпейн сой бергени ийде. Барыш-Хемчик болгаш Бай-Тайга школарында 358, Чөөн-Хем-чиктинде 217, Улуг-Хемчинде 212 школачын өөредилгенин кал-ган дугайын чартык чыл өткөдү кө-ргүсөн.

1964 чылдын декабрыда респу-бликанын школарынга математиканын хыналда ажалдарын эртерип бис. Аңаа чүгө Барыш-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Тайга районнарында ки-ришкен 5196 өөреникчилерин 1134-ту оналгаларын айткан ша-гында күсөткөзүлгөн. Бо бугуну ба-рымдаалаш, дараазында хемчегерин ач чүрүдү: математика башкыларын-дан негеденин бедилер; сан болгал-дарына практиктиг амырлар-биле холбашкан чиктерин боттар; мате-матика болгунерин көүдөйр бол-гаш оларын шынарын экижидер; математика башкыларын мето-диктиг каттыгышкынарын уа-гытуучуларын күсөткөдү, март дугайындагында республикага ол эртем талазы-биле эртем-практиктиг

конференцияны эртерип. Аңаа чүгө киржикчи бугуру аяс, а математика башкы болганы-ла илдепкейи кир-жир ужураг. Конференцияга школа бугуру (эс, сес чыл, ортумак) болу-нун төлөзүн чоруткан турар. Бо өө-редилге чыны төнөри билек орус бо-лгаш төрөн дылдар талазы-биле рес-публиканын база эртем-практиктиг конференциязы эртер. Аңаа белет-кедин амдан эгелер шынгырадыры эч чугула.

Математикага болгаш дыл баш-кылаачкынынга негедени хүнүнү-не күсөткөдүр тургаш, ол конфе-ренцияларын шынарлыг эртерип болгаш оң шүүдө илеткелдерин бугу башкыларга тардыр болза өө-ренкичтерге математика болгаш дыл-дар ханы, быжыг билиглерин бээр арга тытыр.

Өөредилгенин ара катган школа-чыларын дораан өйдери көдө Со-веттерин, школа уагытуучуларын, партия эге организацияларынын хү-дээлине. Бугу ниятинин өөредилге фондусунда материалдыг дузаламчы-ны: идик-хеп, өөредилге керекселин садып алыр-биле чамдык өөреник-чилерге дуза көргүзөр ужураг. Ма-наа бир мерген чикеткен көрөзү. Каа-Хемин Сизим школазын өө-ренкиччи Л. Д. И. пионер талстугу багалдын дээр бири улаанда школа-гы кырган авазы старовер М. Д. Де-решева чорутуру дораан турган. Хей-ниини ол өөреникчин авазы-биле Кызыл хоорайга экекелеш, демги Л. Д. Черби школа интернадында ха-дас кырген. Ол ам эки өөренип ту-рар. Бо черлеген кызыммак хемчегерин каа-да, урун азы огу-дун өөрөтпейн баар төрөдөргө ха-маарштыр херетгээр ужураг.

Өөредилгени кижигидилге-биле холбаштырарга комсомол, пионер организацияларын, хей-ниини уагы-рольду ойнар. Бо талазы-биле Кы-зылдын № 10, Чалданын № 1, Ту-ранын № 1 болгаш еске-даа азын каш школарда согуш, бот-тывын-гыр ажалдар боттанып турар. Школа бугурун өөреникчилерин клубу, азы кинотеатр, азы ленинчи компа-та, азы куш-ажалдын маалыларын-га алдарын стелдирин маалыла-тур ужураг. Аңаа бугу бот-тывын-гыр чүткүдүлөр, кежээлерин, кино көргүзүлгөн, таңыларын, төгүтүт чүткүдүлөр чылдаанын, маалыларын портреттерин дегээрин комсомол бол-гаш пионер организацияларын бот киржилгези-биле боттандыр херек.

Комсомол хуралдарына, кежээ-леринге чүпү чугаалашпас дээр. Те-малар амырларда хей болгай. «Ботун чараш ап чорүрү», «Ленинчи сым-дыстар, чырынар», «Амырлар се-дэе мынак мен», «Коммунист бугу-биле ажалдап, чурттан өөренир», «Коммунизм тургузукшунуңа бистин салышкынымыс», «Хөдүгүлөр болгаш тыныгылар», «Школа төв-гүзүтүп кежээ» дээр, оң-даа еске калдыг чаваш, утка-шынарлыг, ут-тунмас темаларга турсааткан, амырларга илз бүтпес кежээлерин башкылар коллективтери бедеткежи-раа, эртерип-дир ужураг. Баш-кыларын уагы дуржулгаа, өө-ренкичтерин эгээртинмес энергия-зы—бо бугу өөредилгенин кижиги-диге ажалы-биле каттыжарын баштайгы базмныры ол.

Башкы кижиги каа-даа үлгөргөй, боту канчаар-даа аажок эвилел, бо-дүүн бугуруту, чугаакыр, төрөдөр болгаш өөреникчи бугурунун чурта-галы таарымчалыг, азы таарымча чок бе дээрин ургучу-ле билеп чо-руур ужураг. Башкы дээрге чо-нун адааны хундуугат ат, чыры-дышкын өң-биле холбашкан. Ын-чангаш башкы арыг-силег, каа-

даа: кудумчуга-даа, хой-ниини че-деринге-даа, ынай-бээр чоруктарга-даа башкы болур. Мындг болза-даа, бистин башкыларын хей армиязы-нын аразында чалгаалар, хирлиг-чамчылар, каржылар, өжөзирек-тер, холчулар, арагачылар хей аяс-даа бол, бо-ла таварышкылай бээр. Башкы өөредилгенин мурнунда боту-шак, хүн бугу-ле номчутунар, мер-гесилин бедилер ужураг. Башкы-нын бир кичээлге оскунган четтеси бети дээрге, 30 өөреникчинин чедир билбэни ол. Ычангаш башкы, ылангыя класс башкы чүгө че-рыдыкчы аяс, а бир дугаарында политиктиг уагытуучу-дур. Өөреник-чилер боттарынын мурнунга, күрү-ненин, чоңун мурнунга эки өө-ренир харыс-салгазын бедин чедиш алыр башкыдан хамааржыр.

Бистин өөреникчилерин кан-чаар-даа аажок сонургаачал, кино-лардан, номнардан, чурумалдардан чаа-чаа, сеткиге тааржыр чараш, эрес чоруктарын дилеп турарлар. Олар алдарын кижилер-биле ужу-ражкыкан турар. Олар Төрөн чур-тунун арыг агаарына мынак. Эртем болгаш шажын дугайын билкесеп турар. Бо бугу негедени хей-хей школарын күсөтпейн турары кончут-ла хомуданчт. Өөреникчи-лерин ол бугу негеделерин хан-дырбайн тургаш, оларга марксизм-ленинчи бугуру шынарын, комму-нист бугурун канча берип шы-даар боор.

Коммунист бугурун айтыр-ларын амырларга боттандыра-дыр, организацы ажал херек, өөреникчи бугуру-биле хууда чугаа, чуректин ханымын унган чыгыс чүткүс херек.

Өөредилгенин айтырын кижиги-дигенин хей адырын бот-тывын-гыр чүткүдүлөр урук бугурун, класс, өрөз бугурун, класс шак-тары бугурун, өг-бүлө бугурун, хей-ниини чөткөр бугурун каттыш-тыр болза, чүгө ычыраада школа-чылар кеди билгилег, ажалдап, чурттан билер, коммунизм тургуз-чүзө мөзү-шынарын алырлар.

Б. БОДУР-ООЛ,
Тыва АССР-нин чырдышкын министри.

Чыгыс малды өстүрээлинер Биске эң-не ажалыг

Уру-Хем, Шом-Шум, Ишкенин баштары, Ак, Алаш, Манчурек, Кежээ дээр ышкыч ырак-уак хонаштарда «Ст-Хел» совхозтун малчынарын хей баш малын малдап турарлар. Олар черлерин кадыр-берт оруктарына көжөр-дүжө, ынай-бээр чорук кы-ларда атыттын амын чүгө дегээр. Шинал-ла совхозтун малчынарын кыштагаларын хей нуруузу ма-шина чоруп албас берт черлерге болгай. Кам чыл бугурунгар Бора-Тайга, Киров, Ишкени салбарларга хей чыгыс турган. Ам оларын са-нынч эвөөзүнн кижиги кайгар. Малчы аалдарга баргаш дынаар-га айт чедишпес деп хомудан чу-гаалжы олтургулар-дыр.

Бистин совхоз олак тыныгынын талазы-биле еске ажал-агылардан барык чылда калбайн турар. Аныч-лар ырак тайгадарга аналп муна-рынга чыгыс малды ажалдап турар. Бот-даа көргө, кандыг-даа ажал-га атыттын амын кайгамчык. Ын-чангаш чыгыс малды өстүрери чүгү-ла херектин бирээзи деп санаар мен.

П. ШОНПАА.

Ник-Той совхозтун инкубаторунун коллектив чымылдырып боттандыры-биле чургану январь 25-те бөлүп белеткеш, туснай черде тургускан. Ол совхоз 300 муң дагаа огулн белеткээр план-наан. Оларнын 100 муңун чоңа садар. ЧУРУКТА: Улуг оператор Г. Молчанова. Фото В. Кондратовуу.

Тыва АССР-нин ажалчы чоннар депутаттарынын районнар Советтеринге сонгулда талазы-биле районнарын сонгулда комиссияларын бадылаар дугайында

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

(Төңүзү. Эгези 1-ги арында).
«Мекетей» совхозтун коммунист организациязында, Полина Гераси-мовна Попова — Элегестин 11 чыл школазын башкыларын болгаш ажалдакчыларын коллективинде, Иван Михайлович Саяты — «Совет Россия» көдөз ажал-агы артелини кижигүннеринде, Тырык-Кара Ла-пачевч Оюн — «Коммунизм» хере-диз көдөз ажал-агы артелини к-жигүннеринде, Михаил Афанолович Монгуш — «Тилеге» совхозтун ажалчыларын, инженер-техник-тиг ажалдакчыларын болгаш ал-бан-хаакчыларын, Суванды Ор-жесевич Шемкиев — «Революцияны чалбыжы» көдөз ажал-агы артели-ни кижигүннеринде.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Тес-Хем район Советинге сонгулда талазы-биле районнун сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязынын даргазы Максим Шырпыпович Артаев — Тес-Хемин коммунист партия органи-зациязында.
Сонгулда комиссиязынын даргазы-нын орадакчы Григорий Кудерко-вич Төгүс-оол — Самагалдай суур-нун хамаатыларында.
Сонгулда комиссиязынын секретары Унгер-оол Чукеевич Саяа — ра-йонун шадга килдинин коммуни-ст партия организациязында.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Тожу район Советинге сонгулда талазы-биле районнун сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязынын даргазы Михаил Петрович Бондаренко — Тожунун коммунист партия органи-зациязында.
Сонгулда комиссиязынын даргазы-нын орадакчы Константин Бад-кович Даг-оол — Тоора-Хем суур-нун хамаатыларында.
Сонгулда комиссиязынын секретары Светлана Михайловна Татыр-кина — Тожунун комсомол органи-зациязында.

Ажалчы чоннар депутаттарынын Улуг-Хем район Советинге сонгулда талазы-биле районнун сонгулда комиссиязы

Сонгулда комиссиязынын даргазы Михаил Савельевич Харченко — Улуг-Хемин коммунист партия органи-зациязында.
Сонгулда комиссиязынын даргазы-нын орадакчы Маалы Матвеевич Ангирбан — Шагаан-Арыгнын тарза хулу-апыр алыр черин ажалчыларын-дан болгаш албан-хаакчыларын-дан.
Сонгулда комиссиязынын секретары Екатерина Гавриловна Вайнерг — Шагаан-Арыгнын № 2 школазын башкыларын болгаш ажалдакчыла-рын коллективинде.
Сонгулда комиссиязынын секретары Чапай-оол Чооду Борбак-оол — Улуг-Хемин комсомол организация-зында.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай.
1965 чылдын январь 29.

Тыванын байдалдарында авто-транспорт улус ажал-агынын бол-гаш чоңун аргыжылгазына чыл-дын чыдые кайгамчык уагы ужу-дузаныг болуп бар чыдар. Республи-канын чуртакчалыг барык бугу булуңдарына автомашиналар чедиш, чүкү сөөртүлгөн болгаш чорук кижилерин аргыштырары ургучу өзү турар. Кыштын хар, дувулт соок ай-ларында-да, чайнык чаш-боранын азы аажок изиг хүнеринде-да, бистин транспортчулары боттарынын мурнунда салдыган хундуугу сорулгазын аалдарын-биле күсөдүш турарлар.

Кызылдын пассажирлер АТК-зын коллективин найысмаалаа эң улут дээр коллективтерин бирээзи, ында барык чеди чүс чыгын ажал-чынар, чолаачылар, инженер-тех-никтиг ажалдакчылар болгаш албан-хаакчылар ажалдап, ажалчы чон-нарын аргыжылгазын эки болгаш бедик културтуг хандылар дээр кызымач чорун көргүзүп негден. Коммунист куш-ажал дээр шим-чээшкенде мына хей кижилерин 50 ажал хуузу хаара туттунган, чо-лаачыларын үш бригадаларын коммунист куш-ажалын брига-далары деп бедик болгаш харыс-сал-галыг аты чедиш алган. 20 ажал бригадаларын ол ат дээр илдепкейи демексежи турары хары ол ду-гайын черчелер турар.

Ажалчыларын ортузунга соци-алист чарытын калбартынар, оларын коммунист кижигидилге-зинге АТК-да профвелед комтеди бедик көргүзүлгөн чедиш ап, боту-нун организация амылын мурнуку

ХҮЛЭЗЛГЕ

ыл республиканын спортчу хей-ни-тизингн септинин дыка өөртен.

Профвелед комтеди хуралдарын доктаамал эртерип, эвилелдин иш-тики амыраларын болгаш бугу-рун ажалдарын чугула айтырла-рын, чикээлдерге, коммунист куш-ажал дээр шимчээшкенин улам ыңай калбартынын, социалист чарытын организацияларын болгаш оң түндүктерин үндүрүлгөн, бугу-рун ажалдарын күсөдүлгөн, ави-топарык техниктиг составын, автомашиналарын ажалдамын бол-гаш кагадаларын экижидерин, пас-сажирлерин бедик културтуг хан-дыларын, ажалдакчыларын амы-дырал-чуртталга байдалдарын улам экижидерин талазы-биле болгаш еске-даа хей чүгө айтырларын ол хуралдарга чугаалажы, илереттин-гет чептерин чалааларын, кур-даларын илеретип тыварын ар-га-хемчегерин айтп тыварын. Ол чо-рук автоажал-агынын планын көр-гүзүлгөн чедишкенин күсөдүлгө-ринге эки илгитин берип турар.

Бугурулгенин доктаамал ажал-даар чөвүлгөжиге, экономиктиг анализ бирозу тургустунган бол-гаш оларын уагытуучулар аштер Шемкиева, Александрова олар бот-тарынын мурнунда салдыган сор-галарын багыт аяс күсөдүш, тран-спортчуларын бедик бугурутуг ажалдаарына, арга-мергесилин бе-диринге уагы дузаны чедирин ту-рар.

Бугурулгенин куш-ажалчы сал-га-чурунун уураа, амырлар-чур-талгазына төдөк чок үлгүдигерин кыла бээр кижилерин аде кижигиди-алырыча профвелед организациязы

улут кичээлгенин салып турар. Бо талазы-биле уагы ажалды эш-хуу-нун суу (даргазы ш. Красовский) база чөрудү турар. Чикээлдерге, чо-лаачылар Никитин, Сарылар, Лип-ков, Лубин, Шевкин оларын бр-жок ажал-чанын болгаш үлгү-дигерин дугайында айтыртын эш-хуу-нун сууна көргөн. Олар боттарынын бугурун хейнү мур-нунга бугурун билгенин болгаш чогуур кеменчи алган. Олардан ылангыя Никитин, Шевкин суугар шүүт эт-тинген болгаш бугурулгенин муна-кчылар бот берген. Эш хуу-нун суу-дун кижигидиги уагы рольду бот бергенин коллективтик киж-игүнери, хей-ниини организациялар бедик-биле үнелер турар.

Пассажирлер АТК-ында чолаачы-ларын, септекчилерин, инженер-техниктиг ажалдакчыларын үлгү-дигерин ажалдакчыларын таарымчалыг бугу-ле байдалдарын тур-гузуп турар. Коллектив боту клуб-ту. Коммунист куш-ажал шалыш-чыларын болгаш бригадалар киж-игүннерин дуржула соолукунунгү кежээлерин-да аңаа организация-Чоокта чал болган мындг кежээле-рин бирээниги шалышчы чолаачы-лар Потылицин, Калинин олар бот-тарынын амылын мурнакчы дур-жулазын чугаалаарга, диндакчылар дыка сонургаан. Кийн көргүзүлгө-ри ол клубка хүнүн-не ийи уага бо-лур. Коллективтик кинолаачыларын болгаш хаактаашкынарын ам-уртугчу организациялар турар. Спорт-туг хөл-шидыра, теннис ышкыч хей-вирлерин талазы-биле маргылачы-лар аңаа база ургучу болулар.

Куш-ажалдын байдалдарын эки-

жидеринге профком улут кичээл-генин салып турарын уламдында ажалчыларын азыр-аржын чор-руу, 1963 чылдаагында болаарга, эртен чылын барык 50 хуу кызы-рылган. АТК-да эмнеге салбыры кижилерин калдыкылы дээр чагай сагыш салып, арыг-шевер болурун тайылбыр ажалын калбартып турар. Гаракта чунар чер бугурунне изиг, соок сүт көдөдө турар. Слесарь бугу-рузу тускай шак-кабинеттик болгаш ажал шакы доостуру билек чунгаш, арыг хейн кеткен чоруп турар.

АТК-нын ботунун тускай столова-зы болгаш бугурун горпонуу дөр-түк столовазында ында организа-таан. Дүштө амылнын, изиг чөм-бө-нүн, сүтү болуш ак-саржаны аңаа экеэр. Ычангаш кижилер чүгө каш минута иштинде аңаа чөмөн-пеш алыр. Ол дээрге автобуст болгаш таксилер чолаачыларын графика бугурун саалаа чок ажалдаарына ба-зу илг болуп, биче каа дыштын амырында-да таарымчалыг болу берген.

Коллективте профвелед организа-циязын ажалы уагы, оң кириш-пес, харылашпас ажалы чок деп, шүүт чугаалап болур. Профком дар-газын ажалдар кабинетинде олур-ган бис. Аңаа дыка хей кижилер со-нун-мурнунг келгиледи, кийн бугу-ру ботунун айтыртыл, диалог бол-ду. Республиканын хоочун чолаачы-ларын бирээзи В. Д. Салогов ча-гыш дугайында айтыртылг кеди. Оң чурттан ораар башкы шынары-да кызым, соок дээрин АТК началь-ниги П. В. Чернов биле профком дар-газы Ю. А. Мыльников бадтыкааш, сураглыг чолаачыга таарымчалыг

башкынын бээр дугайында айтырын хөоркусконун мурнунга тургузарын айткандыр. Сонгу Аржаанга, «Че-дер» курортка, Кавказка, Кара да-лай эртеринге база калдыкылы-лай болгаш дыштын амылын еске-даа черлеринге бо чайын барып дыш-танынын орук бижиктерин сура-лаан, оран-башын септегелзин дугайында айтыр тургускан, элчеге-диг шөлө эрксез кижилер дээр, черле аңаа кымыс келбес дээр! Бугу-ле чүвени кижиге, кижигин чаа-гай чорунга деп, магай чагай принцип хажык чок боттанып турар бистин чуртувус дээр чоргоалар-нышкынын сагыш сеткили орта бөзүн хайныгып келир-дир. Эртен чылын чангыс бо коллективте бөзүн 60 ажал кижиги Совет Эвилелин аны-буру санаторийлеринге болгаш курорттарына боттарынын дышта-нылгазын барып эртергени — проф-комун улут чедишкени-дир.

Бистин ажал-херектеринисте шүүт-ла чүве бир дески эки аяс болур ийин. Четтестеривис, чедир кылбаан чүдүлгөдөр ам-даа хей. Хуруненин автотранспорт талазы-биле тургускан быжыг сагыла-чур-ула ажалдар чоруктар бисте ам-даа бар. Арага-дарыга хандыр болгаш бугурутаар чүдүлгө-даа бар. Ол чет-тестерин чалаалар, мындг чүдүлгө-рин үнүп келир даялдарын чок кылдыр, бугу көргүзүлгө талазы-биле бедик түндүктерин чедиш алыр дээр ботуну дег-де хемчегерин ел турар бис—деп, Ю. А. Мыльников бистин чугаалады.

Ажалчы чоннарын аргыштырар улам ыңай экижидер, хандыра-галын культуразын бедик көдүр деп хундуугу сорулгазын ботунун мур-нунда салган пассажирлер АТК-зын коллективтиг коммуналчы тран-спортчуларын Кыргырын изи-би-де деткивишаан, чер-чер Советтеринге ам болур сонгудаларга алдар кыл-

дыр социалист бедик хүдээлгени алган. Ында айтп турары болза: — Чеди чылдын сөөлүг чыныгы бири кварталын планын онал-галарын бугу көргүзүлгө талазы-биле март 28-те долдур күсөткен турар;

— Квартал дургуунада бир тонна-лотроге хамаарыштыр бот-туени бир хуу чингидер;

— 15 муң литр кывар чүдүлү камнап алыр;

— Куш-ажалдыг бугурутугун 3 хуу бедилер;

— Бугу көргүзүлгө талазы

ВНУТРИ-КАЗЕРТИНЕ

Бутура Хемчик арте күстү сагындырып, унут дугаар куу туманын чорганнанымкан. Кара-Даш лагерьлик кырында көгөтөр булуттар дигерип алган, соңгу чүктүң түрү-эңи түрттүмүшкөн, сүрүк чоруп турган. Ол дагыларын бир улуг ою Хемчик унутке дегемге сүргөй, шалын шөйлөп басы келген. Бир ийик дугаар чаа эгелеп турар туугаарынын кызыл-хүрөң туубулары, сес хараап турар уругуларын акы-даа деп, күрүк-күрүк танаалар апарылаан көзүлүгүлөр. Олардын эң-не төүндөзү—келер үдөгүн даг-дугу болбазырадыр фабрикалык кол корпузу, ийи талазында дожа туугаардан шала онзагай көстүр. Оюу демги ийи кожазы амыгында чангыс хуерер-даа туубу чок, чүгө тавааны көк өңүтү бетону көстүр, ырактан билбес кижилер аскербес. А Петрун караанга чүгө бетон бажың таваа эвес, харын-даа оюу сагыжында ннда ханы онгар безин тода көстүп каап турган.

Чартык-чартым-биле черже чыпшыны кире берген чер бажынынын дин чангыс сонгайында Петрун көрүп-ле шыдаар чүгөсү ол болган. Бүргө-дөр, туманын соок эртен оюу хондуреге сепкилгине дай берген. «Мындай берге черже, бо беш хөдөрмөк эртерин адегип, чүгө-даа чөдөп келди!» кылдыр бодангыш, ам-даа удуушаан чыткан өөрүн эргий көргөн. «Бойдузу белин чалым сепкил ундардыр оран-дыр бо: дол-гандыр-даа даг-даш. Шалын чаптып чоруй барган ховуларын сактырга, хостуг чоргаар чоруктуң сүздөсү де-дир. Бо ады-бамы тыылыбаан Ак-До-вурак, чечен-кажан улуттук төвтү, хоорайың хоорай боду бээрли, ху-пура! Нагдараанчыны чүгү дээрли! Мөөн өскөн-төрөөн хоорайымын сактып келдирмеге, караам чакы кээр-дир. Оюн-туугаа, концерт-музыка, каш-каш кинотеатрлар, ийи-концерт зал-дары, кайгамчык чараш парктар — келжө бодур-да, туралааның ийилип турган баштыр сен. Амыдырал ннда дээржиң-биле чик. А маңаа дээр-ге, бо куюм оолдар-биле эдержиң ал-гаш, эген-төнчүзү-даа көзүлбөс ту-дуга, шары хөөкүзүзү казыл-берге ажалды кылды-кылып, мотоп туруп-каш, келжө келген—баар черини бажың тыппас сен. Чувалдак чер бажыңга күсөзгөн чуртуп, чүгү хин-чөөн боорду бо! Хып дөн назынын мынчаар эрттирер боор бе!»—деп, Петро бир-ле көзүлбөс маргыжыкчы-биле чула кырышканың, уйгужок тура халаан. «Чок, моон дораан арлы бөөр херек!» Долгандыр база катан көрүнгөш, билээнде шагынче кылчаш кылдыган: эргенгичи ады шаа ажа берген болган. «Ам каш минута болаа, болар тура халышкың, 16 комплекслик гимнастика кылдыр деп, шеригте хөөн калган чүвени эгелээр-лөп болтай. Дүргөн-че Кызыл-Мажа-лыкче бурт дээр-дир» деп бодангыш, ол далажы берген. Ол өйдө далажып үжөттиңерге өштүг чүве ышкыш, тумбочка кырында одокалор чүгүлү

«Мен шериглерге ынак мен» — деп ынак ырызыны сестерин чугаа-ландырып, күдөр болгаш метепке Ойр Тасхаасов тура халып ора, Темиржө көрүп каавыткаш, хөгүлү өжө берген.

— Дезер деп шийтирлеп алган кижилер тыныгылар, оолдар — деп Темир, Петрун унче сөгөл-биле ийнеп чугаалаан.

— Нокайды дээрге черле өөдөжөк кижиле болтай — деп татар аарга-биле орустап, Юра Халитов оолга чыда-ла, хаваан дүүп алган чугаалаан.

Халитовтун сестерин-даа дерекке албайн, Петро бажын доңгайтып ал-гаш, динчалыр-динчалбас чугаалаан:

— Мен, чорутур бодай бердим, хлопцы...

Оолдардан кезек кааа ыттылар кижилер тыныгылар. «Казармалык» иштинге тургустуна хона берген ол ырыжыны бир-ле дугаарында алыс дескелчөк кавказ уктуг, Степан үрөп-кен:

— Кырым сынар! Дезертирнин ары-ны орто чангыс бериптейн, оолдар! — даш, ырыктажы-биле олчан чорганым агараш кылдыр, дөжзөң-ден ушта шурап олурган.

* старшой — улуг дужаалдыг (орус).

** хлопцы — оолдар (украин).

Эң сөөлүгү хуну бөгүн дооступ турар январын эгезинде Ленинградтың эстрада артистери, бо айнык ийги чартымыда Сибирь уластарынын тавышларынын Крас-ноярск ансамблин артистери биске солун, уран көргүзүлгери-биле аадап келген. Олар ам уран та-лантызын республиканың районна-рынның ажылыч чоннарыга көргү-зүп чоруп турар.

Латвия ССР-ниң цирк артистери-нин көргүзү болурун чараалда-рып январын сөөлүгү хунериниң бирээзинде, Кызылдан кудумчу-ларында көстүп келгилеэн. Мун-

мун «кызылчалар ырактан келген аадалыктың көргүзүлгери көрүн чөткөйлеп магал турганар.

Январ 29-та, оларын баштай-гы көргүзүлгери республиканың хөгжүм-ши театрында эгелээн. Программанын чараакчызы Федор Прихожий сенага унуп келеш, ырак-узаа черден келген арти-стерин циркчи изик байырын кө-рүчүлөргө чедирген.

Цирк артистери Линде, Мачинэ, Цинелие олар сенага унуп кел-геш, көргүзүлгүн программанын ажитканар. Шаа ол хөдөржөн циркчилер берге болгаш нарын ак-робатиктиг көргүзүлгери аваян-гыр кашпагай, көрүштүг чараш, дидим мергежилди-биле көргүс-күлээрге адыш чаксаакшыны зал-га удаа-дараа диниреп турган.

Клоунаар Антонио, Линде бол-гаш Полкманье олар боттарынын хөктүг көргүзүлгери-биле көрүчү-лери хөгелдип, каттыртып ша-ла болганнар. Хөктүг көргүзүлгөр күсүлдер бо ажылга олар ажал-даа-ла шоолуг үр болбаан, моон сонгаар олар уран мергежилди улам-на бедиткеш, көрүчүлери-нин сонургалын улам-на хайныкты-рары бузуречиг. Анык оол Хо-нар Расулов чүвөлери чазыг чокка олу-суй октагылал көр-гүзүлгөш, барган.

Мидия Линдус дээр уруг-биле Валентин Воронков акробатиктиг көргүзүлгери күсүлчөк, сена-дан унуп чоруттарга оларын орун Валерия Воробьева солупкан. Ол берге, нарын шимчешкинерин кылдырга, залда көрүчүлөр удаа-дараа адыш чаксап, «чүс чок төл-тур моонар» деп чугаалажып олургулаан.

Цирк артистери оюнунун ийги кеззин көргүзүлгери-нде дыкка солун номерлер бар бол-гулаан. Макаа хамиктыг мурунга берге, нарын көргүзүлгери күү-сөдкүчүзү Леонард Строден онза-лап демделгес аргажок. Иштин-де сугул стаканирны дөрт буу-чук хөдиргип шилдер кырынга сал-гылааш, оларын хавааның кыры-га тургускаш, каш-каш катт кыл-

Рассказ

— Стёпа! Чөгүштүң ажымы биче— деп, оон-биле кожа орунуг Иван ажи сепирип алгаш, демир дөк, дүк-түг билектиг холдары-биле шимчөт-пейн барган.

Бистин наймыралымы бузар деп бе? Хом!— даш шилдек сынган Петрун актиден Халитов ээй тыр-та каавыткан.

— Орталан, Юра!— депкеш, дум-чуу тарбаанан Халитовтун хөдөөн-де Темир бөдө кускапкан.

— Тирталашканын ажымы чүгү боор— деп, шаг-ла кеттиңиң алган эрес Ойр таваар чугаалаарын кы-зыткан.

— Адыр, оолдар— деп, Темир хо-дун өрү көдүрүшөөн, дымың алгы-рага шимөөн соксаан.

Сакыш-сепкилдиң дойлу келге-нинден чыгаар ийргени берген Петро ол ырыжыны ажылап, чөмөданын сепирип алган.

Бо алды сөздөттүң шериг талазы-биле уугу дужаалды — халамкан сержант Темир Күжүгеттин оолдарга авторитет хөдөөр арктан турган. Албан өзү-биле эвес-даа бо, ону оол-дар дугуручуу кылдыр санап, каа-даа оон сөзүн үнелээр хөдөөр турган-нар. Оон ол түвөксиме-даа, харын оларын идегелин күдөлдүн-биле кү-сөдип турган. Бо удааа оон чөөн, командыланың унун диннааш, бир-ле шийтир сөстү манай турупкан-нар. Ол, Петруже аарышкымыг көр-гөш, чугаалаан:

— Боду билзин, оолдар! Бис киж-жи тутпас бис.

Петро хая-даа көрүнмейн, чер бажы-ндаан бажым үнүпкен.

II.

Ам-даа карангы, хөдөгөдөн өскө чүгү-даа көзүлгөдө Кара-Даштын дагылары-даа, ажилчын суур мурун-да, оон эртер орунун аксында Хем-чик унутун туман-биле холшутур көстүп турган арын-даа, хондуреге дээрге чакыртканың сагындырган.

Чак кылып эгелеп турар чал орк-район төвү-биле аразында Хемчикти кечир чаа туттунуп доозулган улуг көзүлгөжө ону адептеш чорупкан.

«Кымын-даа мурун турган боор мен кылдыр боданым!» Хупура, бо азалар шаг-ла-ла тура халышканын олар-көр!— деп, тей баарында кезек бажында чалге үнө мангыны унуп келген каш школары оолдарын көрүп кааш, ол боданган: «Болар школажы ырабайдыр чүгүрүп бар чыдыр. А мен дээрге—чанар, чанар! Чанар дөөнимде сактырымга иштин күдүр, турган черимге хөдөөр артар кижилерин көргөш, нагдараанчыг ышкыш сактыр мен ийин». Шаа-ла ынчаар

ЧАА ОЧУЛГА

ТӨРЭЭН ЧУРТУМ

Аарыг кижилер четтиргештиң этине бээр Аражан сугул хөдөр, хөмөр сенде көвөй. Арат кижилер көрүп каанда таалай бээр Аажок улуг хову, даглар сенде дикчок

Ханы ынак төрөөн черим, Кайгамчыктыг Моол чуртум.

Кышкы хунде акыр торгу тонун кедер, Хыраа, дожу шил дег кылдыр мыланайыр, Чайгы хунде ховулар мангык кедер, Чараш кызыл чечектери чагай чыттыг

Ханы ынак төрөөн черим, Кайгамчыктыг Моол чуртум.

Көшкелиг-Каът

«Навындылаар» атка кирген Налбак ирем ныштаа чораш, Хөй баш малды чутка берес Нешчелиг-Найт магалы-ла:

Хар-чам улуг кыжын бөзүн Нарандылап чыдар, чылыг, Агы, кадар амазлан мал Аалына бээр оран;

Чадыр өгге кире бээрге, Чандаш базар, хөпкөн кадай Мара хуваа хөлбөкчедир Надын кутнаш сунар чүве;

Мырганнар ам найызы-даа чок — «Нызыл дустап» чоруй барган.

дыр салып ундурүл-ле турган. «Ам болзун, ам бир казтыг кат-таштыр салыр болза шуптузу ша-ла кырынга кээп дүшүлээр» деп, көрүчүлөр бөдү чугаалаан-даа олурганнар. Ынчалза-даа Леонард сугул стаканирны хаваанда шилдер кырынга катташтыр-кат-таштыр салгылап-ла турган. Оон соонда ол тыркылаанын турар дээрбектерин туткулааш, аазаңыр мергежилди-биле дескидирптерге адыш чаксаакшыны зал-га уузелчөк чок болуп турган. Оон соонда, дээрбектер медиргелдеп каан каш-каш адырдыг ылышты хаваанга тургускаш, дээрбектерин холдарында, буттарында кедиргил-лээш, бүтү-ле дээрбектерин шим-чедиптерге олар чараш, көрүштүг кылдыр дескине бергилээш. Ол берге, нарын көргүзүлгери-биле көрүчүлери-нин сонургалын до-роан-на чаалап алкан.

Илбичи-шилчиг Енна Штрус элээн каш илбичиг көргүзүлгери көрүскөн. Латвиадан келген цирк-чилерин көргүзүлгери Ариф Сул-тан болгаш Гарковски оларын көргүзү-биле доозулган.

Т. КЫЗЫЛ-ОЛ.

ЧУРУКТА: Хонлар Расуловтун көргүзү.

Фото: С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

боданымшаан, хөм унутта чөдө кы-лаштып келгенин эскербез. Демир-бетон көвүрүг чагай шөйлү берген көстүп чыккан. Хемчик унутун ту-манналган эртен оон чурумалын Петрун чажырыпкан, көвүрүгө ол дүргэ-эңи бажып эрте берген. Көвү-ртүңүч унутун шупту-ла суурдан үн-ген бир кудумчуга тутчу берген че-ринге чорда, суг кымындаан калай кижилер дөңгөн ол диннап каан.

«Мени кий дээр кижилер бар эвес, өс-көөр танаан угбай-ла-дыр бо» деп бодала-даа, кадайнын хол чайлап, ужа-дур шомкунгүрүлээнин көр-гөш, ол тура дүжөр үжүргө тава-рышкан.

Ой тон кеткен кадай улам-на чөк-шүлал келген. Петро, ол бүшпүгүр дүрт-сынын кадайны маназарында шымчытып, ынай болур даш лап бер-ген. Оон карак албайн чораш кадай улам-на кылажың дүргөдөп, «сакыр-алдыр» дөңгөп холун чайлап чораш.

«Чок, мааыла ужуражыр дөң киж-жилер, ол хире кызып чоруту» деп бодал ону катан база тура дүжөргө албапкан. Оон сепкил чөвөп, көр-гөш кадайны кайлап туруп алган.

Ам оон эдик-теви хамаанчок арны белин кастыр хире чөкшүлал келген. Кадайнын хаваанда дугаар кезик-ке-лик чүве дег ителчек сыгытлары-даа, ындазында шоваа шийчилиг эле-кара карактары, таңдашкымаар дум-чуун Петро шийчилеп көрүп турган. Эддеп чүве— ол думчугу, шааа ху-дүмүзүрэн чуга эринерин, шовааыг карактары көргөн дүдүм, оон арны бир-ле дык танымы ышкыш Петро-га сагындырган. Кадай мырыңай чөкшүлал келгенде көргө, Темир-ниң иези болган. Оолдар ону «Ава» деп чакчыгып калган. Ава Петрун база танып каан хире, мендизери-ниң каймыз чорда-ла дымдыра чуга-алаанын үнгөн:

— Чок, кадайым! Мөөн-даа көч-чүмү, силер, азалары кижилер ырактан ылаштырар аажок! Темир маңап олурган ышкыш боду ыш-кажы.

— Экин, ава! — деп, өөрөнгөн чаңы-биле оол хундүлөп медилеэн.

— Экин, акын, огул! Мындай эрте кай баарын, че?

— Автокалче далажып бар чы-дыр мен, ава.

— Оо, күжүр-оглум! Темирим база ынаа дээр-ле болтай: «Чайым чогу-лу, авай!» Ынчанга артында-ла ча-нында ажалдап тура-ла багай иези-ниң өөнгө безин ховар келер.

— Чак чогу-даа шын-на болдуру ийин, ава.

— Даң бажында канчап харын са-лып орамы ол моон кылдыр бода-дым. Сен бода мөөн багай чадырмы-га кире дүжөр сен ынаан але. Пета?

— Далажырым-на кончуг, канчаар кижилер боор мен.

— Чок-чок! Кезеде ыдыг силер, далажык чоруту. Мен сени анаа сал-бас мен, огулм— даш, кадай Петро-ну шупту-ла чаш уругларыз чөдө каа-выткан.

Орук дугаар ол чугаакыр кадай Петрун-даа мытатпаан. Огулун:

«Чадыр дээрликерге «Араттын сөзүң» тос чалыр сагыжымга кир-ер ийин. Ха-ха!»— деп, Петро бо эр-тен бир-ле дугаар каттарга каавыт-кан. — А бо дээрге бистин чер бажы-нымыска болзарга орду болба-зыкпе!

Бажыңны ишти шынап-ла шевер-гин, чангыс кадай кижилер чурттап олурар кылдыр билер аажок. Петро ооргалыг сандайга олуруп чыда, дөрө радиоприёмник кырында Темир-нин хөй аны фото-чуруттары чып каан рамажө көрүнгөн.

Бажыңны ишти кижилер тонуг олуртумас болган. Кара доңаттын даштын аажымы чидип болуп тур-ганында, кылашта-даа эртенги күсүк чыварга шырыга берген бол-гаш ол, сактырга, чылыг чорган иштинде дег болган. «Не деп чүве мындай магалыг болтай! Мөөн адап-сурап чедер ыныг нем бар эвес» кылдыр, ол мунгаргай боданган.

Ол аразында ава хайныдырган сүт, быштак, хлөб, эргилеп каан саржаж экелгеш, оолду столче чалаан. Сүт-түң хуужуктуг чыды, чаа бажырган хлөб Петрун чуртуттунгөн украин бажынын сагындырган. Бодунуң бо-данын алып, аваның ол аразында чугаалаанын турганын-даа эскербейн, «ыныг-дыр оо» дөң хөвирлип, оон сепкил чөвөтпөс дөш, бажын согааналып каап олурган.

— Адырам, сен чүгө кончуг дала-штың, кай бар чыттың, Пета?

— Чанар даш, ава.

— Кай, шупту сонгаар бе? Ам де-дир келбес сен бе?

— Ийе.

— А өөрүк чоонган улус чүвөлү? Чүгө үдөөннөри ол, огулукм?

Айтырыг эң аар болган. Ону кан-чап кыскамы-биле тайылбырлаар боор, дег-биле мегелей каавыткан:

— Хм... Чак чок болдулар. Эртези база аажок.

— Чедер черин, авая ачан — ыра-к ийикке моң, огулм?

— Украина, ырак-ла. Адам-нем чок, бичимден-не өскүс калган кижилер болтай мен.

— Ооде, кончуну! «Кижилер төлү каа-даа чоруту, күш төлү каа-даа ужура» — деп, ава ханы боданын, ол мерген сестерин иштинде чугаа-ланган. Оол чоруп турарынын чыл-дагынын эдигине кирип чугаалаар хөөн чогу илден дээрин угап бил-ген. «Болар ыдыг эң-найыралдыг тургаш, чүгө-ле бажынын улаан айы-биле тарай база бээр болду аан» кылдыр ава боданган.

О. НАМЧЫЛАН.

(Уланчызы дараазында үнөр).

Д. НАЦАГДОРЖ

Буурул баштыг Хинган дагдан Алтай чедир Буурулдан ажы-төдө кавай болган, Амгы хунде кызыл түгү хунде чайнаан, Араттары кичи-бектен адырылган Ханы ынак төрөөн черим.

Кайгамчыктыг Моол чуртум.

Ынак ырым, төрөөн дидим динчалып тур, Ынак черин сөзүз аажок өөрөнгөн мен, Сүнчү чаа чырык хөдөлгенин көрүп тур мен.

Сени дөзөштий ажал кылды, чурттан чор мен Ханы ынак төрөөн черим.

Кайгамчыктыг Моол чуртум, Очулурган. Б. ХӨВӨНМӨЙ.

Кандаай оол боор

Нады, можа амылдаарга Меңз-ле кээр кандай оол боор. Наттырылал, хулууреп Менче-ле көөр кандай оол боор. Оюн, танчы болу бээрге Мени чалаар кандай оол боор, Орлан, десеп элдеп чанын Менче чаннаар кандай оол боор.

Нудумчуга чоруга-даа Меңз-ле кээр кандай оол боор. Нудун-чайын чанай бээрге, Нуду-ла көөр кандай оол боор.

Черин чараш чечээп чугаш, Менче сунар кандай оол боор. Четтинчипкеш, бажыттарга Черме-ле көөр кандай оол боор.

Х. СЕРЗЗ.

Б. КАРАШПАЙ.

Анык талантылар

Ленинградтың театр, музыка бол-гаш кинематография институтунуң тыва студиязынын тыва студентиле-ри кышкы шыгалдаан чедикши-ниг дооскаш, ам дыштанып турар-лар.

Кол эртеми — актирнун уран мергежилгине К. Симонвотун «Бис-тил хоорайыстан келген оол» деп шийлиңиң 1—7 көжөгезин өөредиле программанын өзүгээр өдөт хөвиринге ойнааннар. Сту-дентилерин актер мастерствозунуң талазы-биле эки шынарлыг мерге-жилдерин чедип ал турарын эка-менге олурдушкан башкылар онза-лап демделгелер. Сергей Луко-ниниң ролон Лондон Солун-оол-дун кончуг эки ойнааны башкылар онза-лап үнелээн. Ол анык оол чүгө-ле актер мергежилдин талазы-биле онзагай болуп турар эвес, өскө-даа эртемирге база-ла курстун терги-нин апарган. Кышкы экаменерин болгаш зачеттары чүгө 5 демдек-терге дужааган. Француз дыл баш-кы Шваллиер ролон Монгуш Ла-рийиң ойнааны башкылар база-ла ууу-биле үнелээн. Бодунун арти-ст мергежилдин өстүрү, бедилер талазы-биле оон кызым өөренип

турарын демделгес аргажок.

Студентилерин хөй кезин ботта-рынын тускай мергежилдин тала-зы-биле экаменерин чүгө 5 дем-дектерге дужааганнар. О. Бадыр-оол, М. Чаламба, И. Комбу, В. Се-рен-оол болгаш өскөдөр-даа ботта-рынын уран мергежилдин бедиле-риге чаа бажыныны кылгалааны башкыларга өөрүнчү болган.

Курста өөредиле-кижиндиле-лиг ажал эки организастаттынып тургустунган. Курстун удуртукчу РСФСР-нин адалдыг артизи, про-фессор Леонид Федорович Мака-рьев студентилерин келер үнүг бузу-галдыгы артистери болуунар дөш, бодунун бүтү-ле кужун, та-лантызын мога чокка берип ту-рар.

Н. МАРТ-ОЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл Шетинки — Кравченко кудумчуу бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнун 24-62, редакторнун оралдыкыларын 35-24, 25-38, партийжы амырал кылганын 23-54, харысала-лыг секретарын 23-35, идеология болгаш калаа ажал-агы кылганын 37-13, улутур кылганын 22-64, чагаа, ажилчин болгаш калаа корреспондентилер база сөмчү тургусту болгаш амырал кылганын 21-27, иштин информация кылганын 20-60, бугааларын 31-75, корреспондентин 21-47. Солун келбей барган таваалга 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чанында Парлаага эргелелин типография. ТС—00328.

ЧЕЧЕН ЧОГААЛ БОЛГАШ УРАН ЧҮҮЛ

Кышкы чурумалдар

«Улуг» кижилер.

— Элек-элек!

Ийилээн арткан.

Бо чириктарны В. ВОЛЧЕНКО чираан.

Редатор Н. К. КУДАЖИ.

ЯНВАРЬ 31-ДЕ

НАЙЫРАЛ: «Янко» 10, 11.50, 1.40, «Чеди алышмыга чеди душ-тун» 3.30, 5.25, 7.20, 9.15 шактарда.